

DERLIKE

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkring *Dorp en Toren*
v.z.w., Deerlijk.

Verantwoordelijke uitgever: F. Byttebier, Rozenlaan 8, 8540 Deerlijk

e-mail: freddy.byttebier@pi.be

Archief Leon Defraeye: Tulpenlaan 11, 8540 Deerlijk (tel. 056/72.20.16)

e-mail: dorpentoren@pi.be

Ledendienst: Nelly Verhelst, Pladijsstraat 122, 8540 Deerlijk (tel. 056/77.73.89)

Postchequerekening: 000-1657785-55

Lidmaatschapsbijdrage: 10 euro

Erelid: 15 euro

Beschermend lid: 25 euro

Redactie: Albert Bruggeman, Freddy Byttebier, Elke Declercq, Gemma Defraeye, Gilbert Depamelaere, Laurent Tack, Martijn Vandenbroucke, Magda Ver Gucht, Nelly Verhelst

Lay-out: Nelly Verhelst, Magda Ver Gucht

Typen: Gemma Defraeye en Magda Ver Gucht

Inhoud: 26ste jaargang, nr. 3, januari, februari, maart 2004

De cafés van Deerlijk (dl. VII)	Freddy Byttebier	67 - 78
Hier klapt men Deerlijks	Freddy Byttebier	79
Deerlijkse krijgsgevangen soldaten in 1915	Albert Bruggeman	80 - 81
De bezittingen van de familie de Bersacques in Deerlijk.		
Deel II: De 17de en 18de eeuw	Martijn Vandenbroucke	82 - 89
Foto's uit de oude doos	Gemma Defraeye	90 - 91
De oprichting van misdienaarsploegen in de Sint-Columbakerk	Georges Degezelle	92 - 93
Dorpskroniek:		
- Daensist Remi Vanderschelden krijgt gedenksteen	Freddy Byttebier	94 - 96

De auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdrage

DE CAFES VAN DEERLIJK (dl. VII)

Freddy Byttebier

Hier volgt het zevende deel van de lijst van alle cafés die in Deerlijk bestaan hebben of nog bestaan. Van sommige cafés is alleen de aanvraag bekend en is het dus mogelijk dat ze nooit daadwerkelijk werden geopend.

De basis van de lijst vormen de schepenverslagen: destijds was immers de toelating van de gemeentelijke overheid vereist om een herberg te mogen openhouden. Voor de oudste herbergen is het edict van 21 juli 1779 van groot belang. Dit edict van de Oostenrijkse overheid kaderde in de strijd tegen het alcoholmisbruik en bepaalde dat de plaatselijke besturen de herbergen moesten in kaart brengen. Ook de processen-verbaal (R.A.K., G.A.D, nrs 1927-1942) bieden interessante informatie. Verder werd gebruik gemaakt van bevolkingsregisters, kiezerslijsten en adresboeken om zo veel mogelijk de uitbaters na te speuren.

De herbergen zijn alfabetisch gerangschikt per straat en hebben een volgnummer, waar in de tekst vaak naar wordt verwezen. De termen "rechts naast" en "links naast" moeten worden begrepen vanuit het standpunt van wie met zijn gezicht naar de herberg staat.

Voor het tot stand komen van deze lijst ben ik grote dank verschuldigd aan de vele mensen die mij op de een of andere manier hebben geholpen en meer speciaal aan Gemma Defraeye, Martijn Vandenbroucke en Jan Vanoverberghe.

Aanvulling bij herberg Sint-Columba (nr. 73) in *Derlike XXVI*, 2 (2003) p. 38-40

Reeds in de jaren 1630-1640 duikt de herberg in de archieven op met als uitbaters Joos Courtens x Magdalena Ameye. Dit zijn de ouders van Jacobus (Jacques) x Judoca (Jacqueline) Foccaert, die koster was van Deerlijk rond 1640. Hun zoon Vincent was ook koster van Deerlijk en waarschijnlijk ook schoolmeester.

Adriaen Courtens x Barbara Ludovica Fauconnier, uitbater van rond 1680 tot na 1707, werd geboren te Beveren-Leie op 13.10.1639 als zoon van Jacobus (Jacques), officier (we zouden nu zeggen veldwachter) van de heerlijkheden Poeke en Beaulieu in Beveren-Leie, en van Maria De Bosschere. Deze Jacobus was hoogstwaarschijnlijk een broer van de bovenvermelde uitbater Joos¹.

Kapelstraat

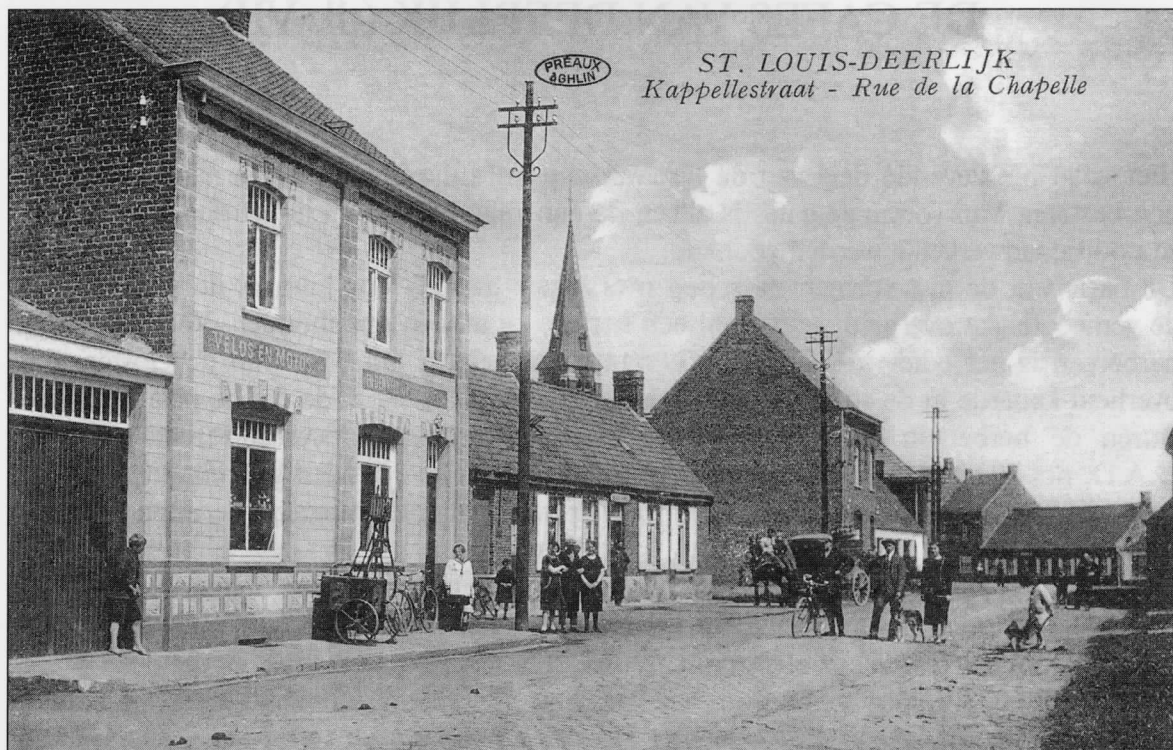
83. Casino (In de)

Geopend door Donatus Buyschaert in 1890, in het huis laatst bewoond door Jules Decaluwe. Rond 1925 was Remi Reynaert x Emma Vandecasteele er uitbater. Reeds gesloten vóór de Tweede Wereldoorlog. Gelegen rechts naast "In de Velo" (nr. 93).
Kapelstraat 60

84. Faubourg (Den), Au Faubourg de St Louis

In juli 1861 verpacht Eduard Dekimpe x Mathilde Toye, uitbaters van "In den Belgiek" (nr. 243), de herberg aan Joannes Ovaere voor negen jaar tegen 150 fr. per jaar. Vier jaar later duikt echter al een nieuwe uitbater op in de documenten, nl. Petrus Dekimpe, wellicht familie van Eduard.

In 1873 vinden we er de 31-jarige Henri Decraene x Julie Devos achter de tapkast

Prentbriefkaart van ca 1925. Links zien we herberg "In de Velo" (nr. 93), ernaast "In de Casino". Het lage huisje rechts is "De Handboog" (nr. 86).
(Archief Leon Defraeye - Gemeente Deerlijk, gift Raphaël Allegaert)

Ongedateerde foto van herberg "Den Faubourg"
(Foto eigendom Robert Christiaens)

en in 1882 Ivo Vandendriessche. In 1891 grepen verbouwingen plaats. De familie Vandendriessche werd opgevolgd door Emile Dedeken. Na hem kwamen Joseph Blancke x Zozima Tanghe. Ook deze herberg moest einde 1916 haar deur sluiten op bevel van de Duitse bezetter.

Vanaf einde de jaren '50 maakte zijn zoon vleeshandelaar Marcel Blancke x Henriette Verplancke er de dienst uit. Gesloten in de eerste helft van de jaren '60 en afgebroken in 1972.

Rechterhoek Kapelstraat en Oliebergstraat

1882: klacht van Charles Vandebuerie

Hij was in de herberg "De Faubourg", bewoond door Ivo Vandendriessche. De bazin van de herberg wilde hem doen buitengaan, omdat hij een weinig bedronken was. Daar hij niet aanstonds ging, heeft zij om hulp geroepen. De baas Ivo Vandendriessche, zijn vrouw, zijn zoon Leo en zijn dochter Elisa hebben allen op hem gestampt en geslagen met al dat onder hun handen kwam. De aanklager verklaart dat men op zijn vrouw die erbij gekomen was ook geslagen heeft.

85. Gouden Appel (In den), Appel (De)

Gebouwd in 1907 door brouwer Paul Verhaeghe uit Vichte en geopend door Achiel Vanbraekel x Zulma Pot. Ook deze herberg ontsnapte niet aan de sluiting door de Duitsers einde 1916.

Opvolger was wever Jules Cottenier x Maria Rapoye. Op Kermis en Ommegang was er dansgelegenheden.

Vanaf 1955 stonden wever René Broucke x Jeanette De Pauw er achter de tapkast en vanaf 1959 thuiswever René Demeyere x Edith Balcaen. Lokaal van de vinkenmaatschappij "t Gezang van de Bottenhoek". De herberg werd vermoedelijk gesloten halverwege de jaren '60.

Kapelstraat 88

De Appel
(Dorp en Toren, ongedateerde dia nr. 6694)

86. Handboog (De)

De Kapelstraat tijdens een wielervedstrijd. Rechts merken we "De Handboog".
(Dorp en Toren, ongedateerde dia nr. 6713)

Uitbater Norbert Vandendriessche in het deurgat van "In den Cosmopolite".
(Dorp en Toren, ongedateerde dia nr. 3222)

(weduwe van Albert Vanwynsberghe) en haar zoon Gino, komende van de gesloten "De Lustigen Boer" (nr. 90) er recht tegenover. De nieuwe eigenaar Alfons Verbrugge veranderde de naam in "Torenhof". Op 1 november 1987 nam Paulette Christiaens het roer over.
Kapelstraat 11

De herberg duikt voor het eerst op in de documenten in het jaar 1845, toen bewoond door kuiper Joannes Depoortere x Rosa Debue.

In 1878 verkoopt zijn zoon Charles de herberg aan broodbakker Joannes Delombaerde, zoon van Frederic, uitbater van "In St Louis" (nr. 90) voor 4500 fr. In 1887 zou Gustave Verducruysse er uitbater zijn geweest, tot 1902 opgevolgd door een zekere Vandenberghe. Tien jaar later liet de toenmalige eigenaar en uitbater Octave Vandewalle x Emilie Delombaerde uit de Kapelstraat een weegbrug plaatsen naast de herberg. In 1916 werd het drankhuis op last van de Duitse bezetter voor de duur van de oorlog gesloten.

In 1946 afgebroken en herbouwd door metaalbewerker Norbert Vandendriessche x Eudoxie Verkest. Hij herdoopte de herberg tot "In den Cosmopolite", nadat hij eerst de toelating had gekregen voor de naam "Onder den Toren". Lokaal van de veloclub 'Het Draaiende Wiel', gesticht in 1925, van de duivenmaatschappij 'Hoop der Toekomst', gesticht in 1950, van de 'Sint-Elooisgilde Sint-Lodewijk' en van de kaartclub 'Met de Muil', gesticht in 1953 met als voorzitter Daniel Vandenberghe en als secretaris Alfons Demeyere. Er was mogelijkheid tot het geven van bals in de bovenzaal en er konden gelegenhedenmaaltijden geserveerd worden. Norbert Vandendriessche bleef uitbater tot in de jaren '70.

Na enige tijd als privaat huis te zijn gebruikt, werd einde 1978 de herberg heropend door Antonia Vandebogaerde

Herberg "Torenhof"
(Dorp en Toren, ongedateerde dia nr. 6714)

87. Hof van Brabant

Alleen vermeld in 1916 als een van de herbergen die op last van de Duitse bezetter moesten worden gesloten. Vermoedelijk te situeren tussen "De Handboog" (nr. 86) en "In de Velo" (nr. 93).

88. Keyser (Den), Keizer (De)

In de inventaris van 1779 staat "Den Keyser" vermeld onder het nummer 25: *binnen s'landts ende langhst geene straeten, disterende vande voorgaende [het veerken] omtrent 1000 voeten: het huys ende herberghe bewoont by rochus faviere genaemt den keyser sonder uythangh bert, ofte octroy aldaer debiterende bier ende brandewijn tot herberghe geerigeert omtrent vyf jaeren.* De herberg werd dus omtrent 1774 geopend door Rochus Faviere en stond ver van de straat af.

Pas in 1857 duikt "De Keizer" weer op in de documenten, toen uitgebaat door weduwe Romain Lietaert, in 1859-1860 opgevolgd door Charles Nagtegale.

In 1876 verkoopt Adolphe Frederic De Coninck uit Schaarbeek aan notaris Charles Verriest de gebouwen voor 6000 fr: *een hofstedeken bebouwen met woonhuis, schuerken, stalling en verdroe gerieven dienende voor herberg genaemd 'de Keizer', groot onder hofplaets en medegaende zaeiland, samen volgens meting 47 a. 75 ca. en volgens kadaster sectie E nummers 617b, 618d en deel van 618c 48 a. 78 ca., gestaen en gelegen te Deerlijk, wijk Sint Louis, palende oost eenen voetweg, daerover de kinders Dermout, zuid de erven Vromant, west Sieur Henri Lambert en noord de Kapelstraet.* Uitbater is dan Désiré Blancke x Mathilde Beyls.

Foto genomen bij de inhuldiging van pastoor Vileyn. Het lage huis links in de bocht is herberg "Openbare Telefoon".
(Reproductie in Archief Leon Defraeye - Gemeente Deerlijk, foto nr. 4897 van 07.04.1935)

Een groep oudstrijders voor hun lokaal "Openbare Telefoon".
V.l.n.r.: Jules Rommens, Willy Callens (met vlag), N.N., André Titeca, Michel Demeyere, Alfons Vanhoutte, N.N., Julien Soen, N.N., Gilbert Deplae, Jozef Wallays, Achilles Pot, Daniël Ver Gucht, Arthur Vermeulen, Marcel Vandembroucke, N.N., Robert Vandercruyssen, Gery Vincke, Michel Deknudt, Georges Vandercruyssen, Pierre Verhelst, Cyriel Vanhoutte, N.N.
(Dorp en Toren, ongedateerde dia nr. 6736)

De herberg werd in 1912 omgedoopt tot "Openbare Telefoon", omdat er een telefoon voor openbaar gebruik was geplaatst. Wellicht was toen Raymond Vanmarcke er uitbater. Na de Eerste Wereldoorlog werd de voorgevel door eigenaar Ludolf De-jager vier meter ingekort voor de verbreding van de Oude Pastoriestraat.

De familie Ludolf Joannes Deplae x Elodie Mathilde Vanhoutte baatte de herberg uit van 1924 tot 1962. De 'Verbroedering Oudstrijders 1914-18 Sint-Lodewijk' en de 'Verbroedering Strijdersbond 1940-45 Sint-Lodewijk', beide gesticht in 1945, hielden er lokaal. In 1962 als café gesloten, nu privaat huis.

Kapelstraat 21

89. Panne (In de)

Vóór de Eerste Wereldoorlog geopend door een pannenvlegger, vandaar de naam. Op bevel van de Duitse bezetter werd de herberg, samen met vele andere, einde 1916 gesloten.

Vóór 1933 werd het drankhuis door de nieuwe uitbater omgedoopt tot "In Heestert", omdat hij van Heestert afkomstig was. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het gebouw bij een beschieting verwoest. Nu staat er een privaat huis.

Kapelstraat 110

Een processie met op de achtergrond de voormalige herberg "In de Panne".
(Dorp en Toren, ongedateerde dia nr. 6723)

90. St. Louis (In)

Wordt in de archieven voor het eerst vermeld in 1844 met als uitbater Fredericus Delombaerde: hij wordt omschreven als winkelier, bakker en herbergier. Rond 1880 wordt hij opgevolgd door zijn zoon Joannes (Jean) Delombaerde x Sidonia Staelens.

Deze koopt in 1885 de grond van de gesloopte kapel, die vermoedelijk aan zijn eigendom grenst, en bouwt er een nieuwe herberg-bakkerij.

Op zijn beurt wordt rond de jaren 1930 Joannes opgevolgd door zijn zoon Edmond Victor Delombaerde x Magdalena Juliana Coussement. Groepen konden er terecht voor gelegenhedenmaaltijden. De duivenmaatschappij 'De Verenigde Vrienden', gesticht in 1920, hield er lokaal. Op een lijst van 1933 staat de herberg vermeld onder de vernederlandste naam "In Sint-Lodewijk".

In 1957 werd er een verbruikszaal bijgebouwd en werd de voorgevel verbouwd. Nieuwe uitbater werd landbouwer Albert Vanwynsberghe x Antonia Vandenbogaerde, die de herberg in 1971 omdoopte tot "De Lustigen Boer". Gesloten in 1978, toen weduwe Antonia Vandenbogaerde en haar zoon Gino Vanwynsberghe verhuisden naar het "Torenhof" (nr. 86).

Kapelstraat 8

Foto boven: prentbriefkaart van ca. 1950 van herberg "In St. Louis".
(Archief Leon Defraeye - Gemeente Deerlijk)

Foto onder: de Kapelstraat met links de al lang gesloten "Openbare Telefoon" (nr. 88) en rechts "De Lustigen Boer".
(Dorp en Toren, foto nr. 190 van 08.11.1978)

91. Sint-Joseph

Alleen vermeld in 1916 en in 1942. Uitbater was Gustave Deschuttere x Stephanie Depaepe (in de volksmond 'Schieters').

Kapelstraat 76

92. Sleerin (De)

Geopend in 1884 door Petrus Dooms x Dorothea Kindt in een huis, waar François Louis Lambert nog school had gehouden. In 1916 treffen we de 32-jarige Marie Lefevre x timmerman Joseph Dooms, vermoedelijk de zoon van Petrus, achter de tapkast. De herberg was toen al omgedoopt tot "In Amerika", want onder die naam staat ze vermeld op de lijst van 1916 van de te sluiten herbergen op last van de Duitse bezetter. Er lag een bollespel vóór de deur en in een vertrekje achteraan werd er met de Engelse haantjes gevochten. De herberg was lager gelegen dan de straat, zodat het bij hevige regenval gebeurde dat het water er dwarsdoor stroomde. De laatste uitbaters waren Gustaaf Decraene x Leonie Claus. Gesloten in 1930.

Kapelstraat 73-75, nu 75

Het huis met de fiets voor de deur is herberg "In Amerika".
(Dorp en Toren, ongedateerde dia nr. 6712)

93. Velo (In de)

Geopend in 1913 door fietsenhersteller Polydorus Seys x Marie Lefevre, opgevolgd door Noë Andreas Vanbrabant x Maria Gabriella Deltour, eveneens fietsenhersteller van beroep. Ook "In de Velo" werd einde 1916 door de Duitsers gesloten. Aan de herbergactiviteiten kwam een einde in de vijftiger jaren. Gelegen links naast "In de Casino" (nr. 83).

Kapelstraat 62

Kapel ter Rustestraat

94. Duc de Brabant (Au)

Tussen 1865 en 1869 gebouwd door kloefkapper Désiré Salembier x Amelie Declercq op de wal van het voormalige 'Fruithof'. In de bovenzaal gaf de oude Retoricagilde 'De Ware Belgen' iedere winter drie of vier vertoningen. Zij speelde stukken als 'Keizer Karel en de Berchemsche Boer', 'Hotsebotse', 'Negen en negentig Beesten en een Boer' en 'De Rekrut'. Deze toneelgilde werd in 1815 gesticht door kostschoolhouder Pieter Jan Renier onder de naam 'Deerlijkse Rhetorica' en ging in 1888 ter ziele. Na de oorlog 14-18 werd een nieuwe groep 'De Ware Belgen' opgericht, in het oud lokaal "De Hertog van Brabant" met als voorzitters Florimond Betens en lokaalhouder Gentiel Depoorter x Maria Rohaert. Deze werd als uitbater opgevolgd door zijn zoon Odilon. Het Franstalig uithangbord van de herberg werd door schilder en flamingant Aloïs Vandeputte vernederlandst tot "De Hertog van Brabant".

In de jaren '30 uitgebaat door Jerome Christiaens x Maria Blauwblomme, die in 1937 hertrouwde met Gilbert Struyve, die er ook slagerij hield. Er werden etmalen bij begrafenissen en feestelijkheden gegeven. Er lag een bollespel. Gesloten einde de jaren '50.

Kapel ter Rustestraat 2

Prentbriefkaart van ca. 1946 van de Dries, het plein waar Kapel ter Ruste-, Ververrij-, René De Clercq- en Pontstraat ineenvloeiën. Het lage hoekhuis links was herberg "Au Duc de Brabant".
(Archief Leon Defraeye - Gemeente Deerlijk)

GEMEENTE DEERLIJK. Zondag 6 Maart 1898

DERDE EN LAATSTE VERTOONING VAN HET TOONEELJAAR 1897-98

door de Maatschappij DE WARE BELGEN

in haar lokaal AU DUC DE BRABANT bij Desiré Salembier.

ORDE DER VERTOONING:
EERSTE DEEL.

MISDAAD EN WROEGING

Draama in vier tafereelen door T. Van der Stempel.

EESTE TAFEREEL : TWEEDE TAFEREEL : DERDE TAFEREEL : VIERDE TAFEREEL :
Verzoening en Misdaad Een knagend geweten In de onderaardsche gewelven Wraak! Wraak!

PERSONEN :

De Baron van Wallenstein . . .	Rem. Depoorter
Walter } zijne zonen	Jules Delbecque
Frederik }	Th. Delombaerde
Baron van Randervoort	Hug. Velghe
Rasberg. Rentmeester op Wallenstein	Her. Smalle
De Schout	Jul. Vervaeke
Jacob, Jager op Wallenstein	Ad. Maes
Auguste, zoon van Walter	Pr. Vercruysse
Thomas, matroos op een schip	C. Depaemelare
Bedienden op Wallenstein	Ed. Vercruysse
Gerechtsbedienden.	Cyr. Vervaecke

Het stuk speelt in de vorige eeuw. Kostumen 't huis Horrie Rousselaere

Na het drama 15 minuten rust.

TWEEDE DEEL.

AAN Romance gezongen door Ad. Maes

DE REKRUIT

Kluchtspel met zang in een bedrijf door H. Van Eyck

PERSONEN

Jan Kinkelmans, rekrut	AD. Maes
Vader kinkelmans, een boer.	Jul. Vervaeke
Chawie koeiwachter bij vaderkinkelm.	Jul. Dewyn
Pieter Sabelman kaporael	Th. Delombaerde
Sergeant Simoens	C. Depaemelare
Baas Bierbuik	Rem. Depoorter
Soldaten.	

Bureel open om 5 ure. — Begin om 5 1/2 ure.

Prijzen der Plaatsen : Eerste plaats 1 fr. Tweede plaats 0,50, Derde 0,30

Schoone muziekstukjes zullen in de tusschenpoozen door het orkest uitgevoerd worden. Bij het opgaan der gordijn wordt de zaal deur gesloten en maar geopend na elk bedrijf. Kinderen beneden de tien jaren zijn niet toegelaten. Men wordt verzocht bij het in of uitgaan zich van zijne kaart te voorzien; een streng toezicht zal plaats hebben en geene gescheurde kaarten aanveerd worden.

De Ondervoorzitter, REMI DEPOORTER

De Voorzitter, TH. RENIER.

Niet hangen.

Druk. Deleersnyder Deerlijk.

(Archief Leon Defraeye - Gemeente Deerlijk)

95. Hovenier (Den)

In 1858 richt timmerman Bernard Vangheluwe x Rosalia Vandenbulcke een aanvraag tot het schepencollege om zijn woonhuis (kadastrer sectie C, nr. 102) te mogen inrichten als herberg. Hij kwam van "De Leeuw" (nr. 195) in de Schoolstraat. Rond 1860 treffen we er Petrus Degraeve aan als uitbater. Een laatste vermelding in de archieven dateert van 1879, als eigenaar Francis Amez de herberg verkoopt aan schoenmaker Louis Decock voor 1600 frank. Het is niet bekend wanneer de herberg werd gesloten.

Tussen Braamakkerstraat en Dries, onpare kant

96. -

97. Ruste (De)

In 1877 geopend door Clement Baert. In 1901 stond Leo Verspaille er achter de toog. René De Clercq zou er tijdens het dobbelspel het 'Lied van Peter Benoitskring' hebben gedicht op de muziek van de door de muzikanten van 'Peter Benoitskring' nieuw aangeleerde 'Les Cadets' van Souza.

In 1911 staat Odile Dewaele vermeld als uitbater. Op 11 juni van dat jaar was de herberg het verzamelpunt voor een socialistische betoging in Kortrijk. Er lag een bollespel.

Laatste vermelding in 1916 als een van de herbergen die op last van de Duitse bezetter moesten worden gesloten. Op dezelfde plaats werd de maalterij Julien De Munster x Fedilia Odila Benoît gevestigd.

Kapel ter Rustestraat 38

98. Sint-Antonius (In)

In 1892 geopend door slachter Camille Rohaert. De herberg was gelegen op *den Aschendriesch*, te midden het driehoekig pleintje bij de samenloop van de Kapel ter Ruste-, de Pont-, de René De Clercq- en de Ververijstraat. In 1845 stonden daar grote bomen in een driehoek. Daar werd een woonhuis gebouwd met een smis, later herberg en varkensslachterij.

Het laatst vermeld in 1916 als een van de herbergen die op last van de Duitse bezetter moesten worden gesloten. In 1918 stond de vrijheidsboom er geplant.

Na de Eerste Wereldoorlog werd het huis gekocht door de gemeente, die het liet afbreken.

(wordt vervolgd)

VOETNOOT

¹ Deze gegevens werden ons bereidwillig medegedeeld door Freddy Courtens uit Oostende, een nazaat van koster Vincent, waarvoor hartelijk dank (brief van 15.07.2001).

HIER KLAPT MEN DEERLIJKS

Freddy Byttebier

tak in, tak uit
in alle richtingen, chaotisch

Ol da poit'n en oir'n ee, woa doa
Iedereen was er

trouf geev'n, trouf krijg'n
slagen geven, slagen krijgen

Hoe skeedt dat hier?
Hoe zit dat hier?

Nie meer weet'n oe da 't skeedt
Geen klaar meer zien in de zaak

Ja moar ja 'k en doe
Reactie van "Wat je nu beweert heb ik zeker niet gedaan!"

't Es juste nen hond die zin gat luist
Gezegd van iemand die niet erg duidelijk spreekt

vul steek'n, vul zitt'n
zwanger maken, zwanger zijn: meestal gezegd van dieren, maar in erg platte taal ook van mensen

Ge moet der nie ip skaff'n
Je moet er geen aandacht aan schenken

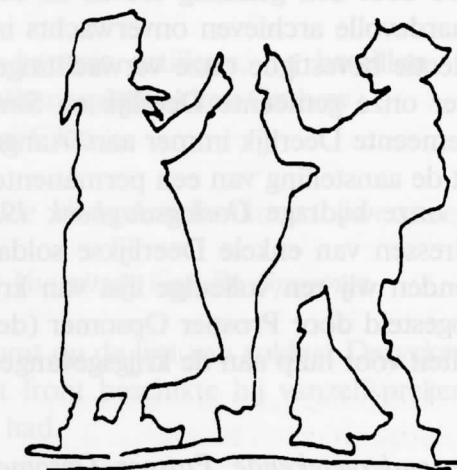
Lieg'n da 't skauwe geeft, lieg'n da de meulns droaien
Vreselijk liegen

binn'n nen dag en 'n stik
binnenkort

'k Goa der ne keer min zinn'n ip zett'n
Ik zal er eens diep over nadenken

Woar goan we volend'n?
Wat zal er met ons gebeuren?

'n peirdewachterke
een paardewachttertje of kwikstaart, zogenoemd omdat het vogeltje de gewoonte heeft om achter de paarden in de vers omgeploegde voren zijn voedsel te zoeken

DEERLIJKSE KRIJGSGEVANGEN SOLDATEN 1915

Albert Bruggeman

Hoe door een gelukkig toeval, nl. de afbraak van het gemeentehuis, ons een schat van waardevolle archieven onverwachts in de schoot viel. Vier ijzeren koffers vol! Een eerste selectie bevestigde onze verwachtingen: hier lag een rijke oogst aan historische gegevens over onze gemeente Deerlijk en Sint-Lodewijk. Zo groeit het Archief Leon Defraeye - Gemeente Deerlijk immer aan. Aangevuld met het archief dat nog in Kortrijk berust, zou dit de aanstelling van een permanente archivaris billijken.

In onze bijdrage *Oorlogsdagboek 1914-1918 van soldaat Albert Deryckere*¹ gaven wij de adressen van enkele Deerlijkse soldaten en krijgsgevangenen door hem opgetekend. Nu vonden wij een volledige lijst van krijgsgevangenen Deerlijkse soldaten in 1915. De lijst is opgesteld door Prosper Opsomer (de latere hoofdonderwijzer) als voorzitter van het Komiteit voor hulp aan de krijgsgevangenen te Deerlijk.

De ondergetekende Prosper Opsomer, Voorzitter van het komiteit voor Hulp aan de Krijgsgevangenen, te Deerlijk, verklaart dat volgende soldaten van Deerlijk gekend zijn als krijgsgevangenen in Duitsland.

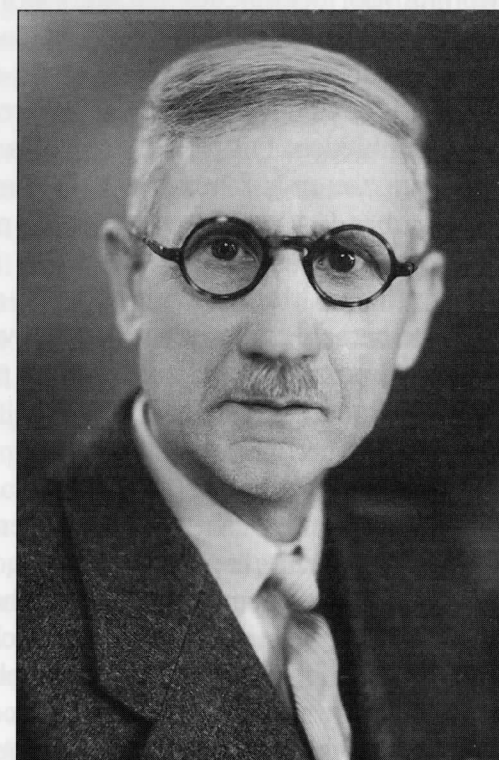
Baert Alexis Julien Callens Jan	Barak Dechamps, WB 47, Münsterlager, (Hannover) Régiment de Grenadiers 4/4, Bar. 76 Sud, Güstrow in Mecklenburg.
Caveye André	2me chasseurs à pied, Nr 10881, Barak 25B, Friedrichsfeld bei Wesel (Prov. Rhénane). Hier schrijft hij in de zijlijn: <i>thans te Alten-Grabow, juist adres nog onbekend.</i>
Defeyter Alfred	no 244, 4e bataillon, 14e compagnie, Barak 55, Truppenübungsplatz, Alten-Grabow.
Deplancke Aloïse	3e carabiniers 3/3, 6e division, Barak 18, Gefangenenlager II, Lichtenhorst, Post Rotewald, Neustadt a/R
Deroubaix Aloïse Hinnekens Alfred	8e de ligne, Barak 6/1, Edewecht (Oldenburg) 10e régiment de ligne, Barak 17, nr 13852, Gefangenenlager Hameln (Hannover)
Pappyn Jules Rigole Jos. Tack Remi	10e brig. d' artillerie, Steinhorst bei Celles (Hannover) régiment du génie, Barak 5 II, Edewecht (Oldenburg) no 1234, Festungslazarett VI, Abt, Kaiserin Augusta-Schule, Cöln
Terryn Adolf	22e régiment de ligne, Baraque 76 Sud, Güstrow in Mecklenburg
Vanbrabant Alphonse	10e brigade, 64e batterie artillerie montée, 14. zug, 40. gruppe Oberhode, Soltau (Hannover)
Vandebeurie Jules	barak 18, Gefangenenlager II, Lichtenhorst Soltau
Vandendriessche Arthur	10e régiment de ligne, Barak 3, Lichtenhorst, Gefangenenlager Soltau
Vandendriessche Robert	2e chasseurs à pied, Bataillon IV, Comp. 16, Barak 68, nr 567, Truppenübungsplatz, Alten-Grabow

Vandercruyssen Georges	1r chasseurs à cheval, Hestemoor, Station Gamsen, Kasthof (Hannover) Soltau
Vanhazebrouck Remi	9e régiment de ligne, Barak I, Gefangenenlager Soltau, Lichtenhorst
Vanherreweghe René	10e régiment de ligne, barak 2, Gefangenenlager Soltau, Lichtenhorst
Vergracht Aimé	13e brigade mixte, 68e batterie artillerie, 1e bataillon, 2e comp. Barak II, Truppenübungsplatz, Alten-Grabow
Voet Camiel	525B, Gehöft II, Wahn bei Cöln

Bovengenoemde krijgsgevangenen hebben tot nu toe door tusschenkomst van gezegd komiteit, elk twee pakjes ontvangen.

Echt verklaard te Deerlijk, den 24 Augustus 1915. De Voorzitter. Get. Pr. Opsomer.

Op deze lijst staat slechts één soldaat die ook voorkomt op de lijst van soldaat Deryckere, nl. Rigole Jos. zij het dan onvolledig. Maar aan het front beschikte hij vanzelfsprekend niet over inlichtingen die men aan het thuisfront wel had.

Alois Deroubaix (Deerlijk 15.08.1884 - 26.10.1945)
(Archief Leon Defraeye - Gemeente Deerlijk)

Adolf Terryn (Beveren-Leie 16.06.1882 - Deerlijk 18.12.1965)
(Archief Leon Defraeye - Gemeente Deerlijk)

VOETNOOT

¹ *Derlike* XXV, 2 (2002), p. 52-64

DE BEZITTINGEN VAN DE FAMILIE DE BERSACQUES IN DEERLIJK GESCHIEDENIS VAN ENKELE PERCELEN GROND IN DE 17de en 18de EEUW (dl. II)

Martijn Vandenbroucke

In de vorige aflevering vertelden we hoe de handelaren- en landmetersfamilie de Bersacques, na op het einde van de 16de eeuw in het Kortrijkse te zijn aangekomen, onroerende goederen in de streek begon te kopen. In Deerlijk kocht ze o.m. een aantal percelen aan de Vichte- en Breesstraat. Hier zou ze uiteindelijk een drietal pachtgoeden uit vormen, waarvan het eerste reeds werd beschreven in *Derlike* XXVI, 2 (2003). Het ontstaan van de andere twee pachtgoeden is een vergelijkbaar verhaal.

Het tweede pachtgoed

De kleine hofstede, die vooral als een doorgangswoning voor beginnende pachters wordt gebruikt, omdat ze eigenlijk te klein is om leefbaar te zijn, wordt tot 1647 gepacht door Guillaume Seinhave, broer van Michiel, pachter van de grote hofstede. Lowys de Bersacques kan na de aankoop van een nieuw stuk land, de zgn. *Boensten*, een vergrote oppervlakte aan de nieuwe pachter, Pieter van Neste, aanbieden. Dit laatste perceel land bestond uit twee stukken, de *Grooten* en de *Cleenen Boensten* en is 8 honderd (7.000 m²) groot¹. Volgens de koopakte werd het perceel op 1 december 1640 voor 9 pond groten per honderd gekocht van Vincent vanden Hede fs. Lievens en Franchyne Ottevaere fa. Antheunis, uit Wakken. Voordien was het eigendom van Jan Montens. Elders werd als verkoper een zekere Francois Toije vernoemd. Van Neste betaalde voor het pachtgoed van omtrent 1 ha het eerste jaar 2 pond groten pacht, daarna 4 pond 15 schellingen groten per jaar (iets meer dan 1/5 van de pacht van Verloo op het eerste pachtgoed)².

Het derde pachtgoed

Na de aankoop van een hofstede bij de *Steenen brugge* over de Gaverbeek kon een derde pachtgoed worden gevormd. Dit goed bestond eind jaren 1670 uit de percelen C, I, L, M en N. Het eerste perceel werd aanvankelijk nog gepacht door de pachter van de grote hofstede aan de *Audenaersche straete* (tot 1637) om in 1659 bij het nieuw gevormde pachtgoed te worden gevoegd³. Wie in de tussenliggende 20 jaar het perceel pachtte is onbekend. Hetzelfde geldt ten dele ook voor een perceel aan de overzijde van de Gaverbeek en aan de zuidkant van de *clitstratte*. Dit werd nl. op 17 mei 1638 door Lowys de Bersacques voor 7 pond 10 schellingen per honderd van Catalijne van Marcke, wed. Willem vanden Berghe fs. Nicolais, en haar neef Symoen gekocht. Dezelfde Symoen van Marcke pachtte overigens een perceel aan de overkant van de Gaverbeke van Elisabeth de Hulste, gewezen schoonmoeder van Lowys⁴. Het door de Bersacques gekochte perceel, met een oppervlakte van 10 honderd en de logische naam *De X hondert*, ressorteerde net als vele andere percelen in deze hoek van Deerlijk onder de heerlijkheid van *Steenbrugge*. De *X hondert* werd aan de verkoopster verhuurd tot eind 1644 voor 3 pond 2 schellingen 6 groten per jaar. Als waarborg voor haar huur (de enige maal dat we een dergelijke „borg“ zien) gold haar hoeve met 5 honderd land, waar ze woonde.

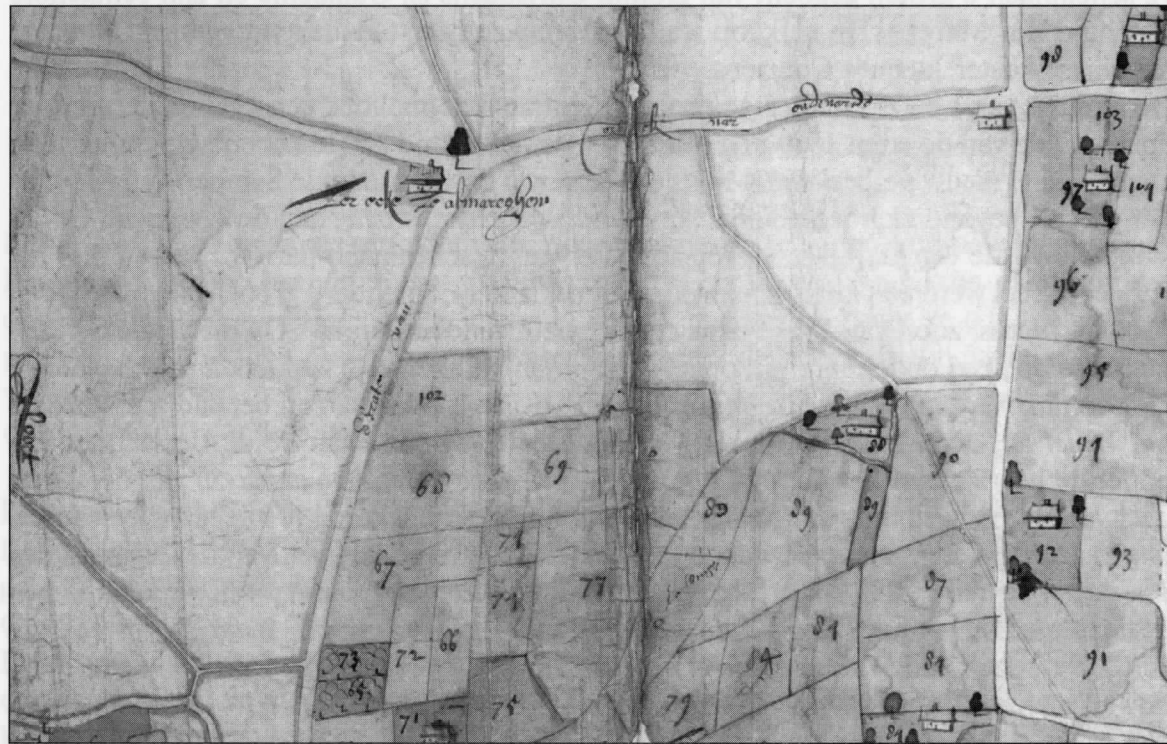
De kern van het pachtgoed werd gevormd door een kleine hofstede met 5 honderd meers-

en land tussen de Gaverbeke en de straat die de *steenen brugge* met de *Audenaersche straete* verbindt⁵. Dit perceel werd op 18 oktober 1651 door Anna Simoens voor 50 pond 12 schellingen 6 groten gekocht van Domin Christiaens fs. Guillaume en zijn echtgenote Catalijne van Marcke. De verkoop werd op 5 november 1651 bekend gemaakt door de Deerlijkse koster Jacques Courtens.

De weduwe van Lowys I de Bersacques gaf diens aankooppolitiek een nieuwe aanzet door op het einde van de jaren 1650 nog een aantal percelen land aan te kopen⁶. Op 8 mei 1656 kocht zij een nieuw perceel van 4 honderd land van de voornoemde Symoen van Marcke. Dit perceel bevond zich ten zuiden van de *Audenaersche straete*, aan de *mylsteen*⁷. Op dit stuk land rustte een jaarlijkse kerkelijke rente van 11 schellingen parisis⁸. Samen met het vorige perceel werd een klein driehoekig perceel land (1,5 honderd groot) aangekocht van Nicolais Nauts, zoon van Joos Nauts en Elizabeth vanden Berghe⁹. Op dit kleine perceeltje rustte nog een oude rente van ongeveer 4 *ofliën*¹⁰, ongeveer 2 kapoenen en 4,5 eieren¹¹. Gewoonlijk werden de heerlijke rentes op deze twee percelen samen betaald met deze op het *Wijfelvelt*, de enige drie percelen uit het Deerlijkse bezit van de de Bersacques' die onder de heerlijkheid *Ter Eecke t' Almareghem* ressorteerden. De aankoop van het eerste deel van dit perceel, met een oppervlakte van 4 honderd, is terug te leiden op een verdeling van een erfenis, waarbij Symoen van Marcke (de verkoper) één van de begunstigden was. Op 4 september 1647 werd namelijk een hofstede met 4 bunder 4 honderd land verdeeld onder de weduwe Jan vanden Berghe (1/2), de wezen van Jacques van Marcke (1/6), de wezen van Willem vanden Berghe (1/6) en de wezen van Joos Nauts uit diens huwelijk met Elizabeth vanden Berghe (1/6). Het zesde deel van de wezen van Jacques van Marcke moest verdeeld worden onder Guiliame, Niclajis, Symoen en Pijerijnne van Marcke. De verkoop van de hofstede kaderde in deze verkaveling en de daaropvolgende ruil van land onder de erfgenamen van Jacques van Marcke. Symoen van Marcke had namelijk geld nodig om zijn deel van de schulden van het sterfhuis van zijn broer te betalen. Uiteindelijk kocht Albert I de Bersacques in naam van zijn moeder het perceel voor 4,5 pond per honderd of een totaal van 18 pond groten van Symoen van Marcke. Aanvankelijk mocht van Marcke de hofstede nog pachten tot 1660, maar al in 1659 werd hij vervangen door Christiaan Beils. Pas vanaf dat ogenblik kan gesproken worden van een echt pachtgoed.

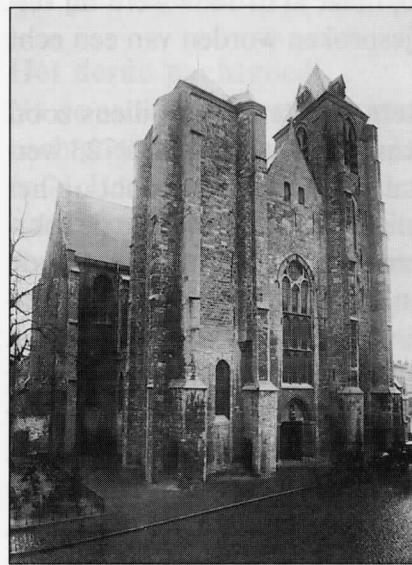
Na het overlijden van Antheunis de Clerck (één van de latere pachters), nam diens zoon Rogier, die ook al het eerste pachtgoed pachtte, in 1692 diens pacht over. In juli 1723 werden door de Harelbeekse timmerman Jan Picavet een aantal herstellingen verricht op het pachtgoed. Maximiliaen Ignace de Meulenaere, de toenmalige eigenaar, betaalde de rekening van 25 pond 6 schellingen groten voor het leggen van zolders, het beslaan van de hooistal en het *swijnscoot* en een andere rekening van 16 pond 10 schellingen voor het herstellen van de *hovenbeure* en het aanleggen van een nieuwe weg naar de koeistal door niet nader genoemde timmerlui en metsers. Op 27 augustus 1739 vroeg de toenmalige eigenaar Jacobus Arnoldus vande Kerckhove aan pastoor Staes van Deerlijk om de *schaede ende intresten* voor hem in het sterfhuis van zijn pachter Rogier de Clerck na te gaan, wat doet veronderstellen dat deze laatste in dit zelfde jaar overleed. Vermoedelijk sinds het einde van de jaren 1730 pachtte Pieter Heirman dus dit pachtgoed. In 1697 werd het pachtgoed nog geschat, vijf jaar na de gebruikelijke schatting bij aankomst van een nieuwe pachter. Deze schatting werd gedaan naar aanleiding van de verwoestingen die tijdens de Oorlog van de Liga van Augsburg (1688-1697) in de Zuidelijke Nederlanden werden aangericht. Pachter de Clerck declareerde in plaats van de eigenaars van het pachtgoed, op dat ogenblik Magdalena en Joseph de Bersacques 64 pond groten schade aan het kasselrijbe-

stuur¹². Soldaten hadden in 1695 onder meer een haag van zeven jaar oud op de *Stalpaert* en een haag van zes jaar oud op de *twee veldekens* omgehakt.

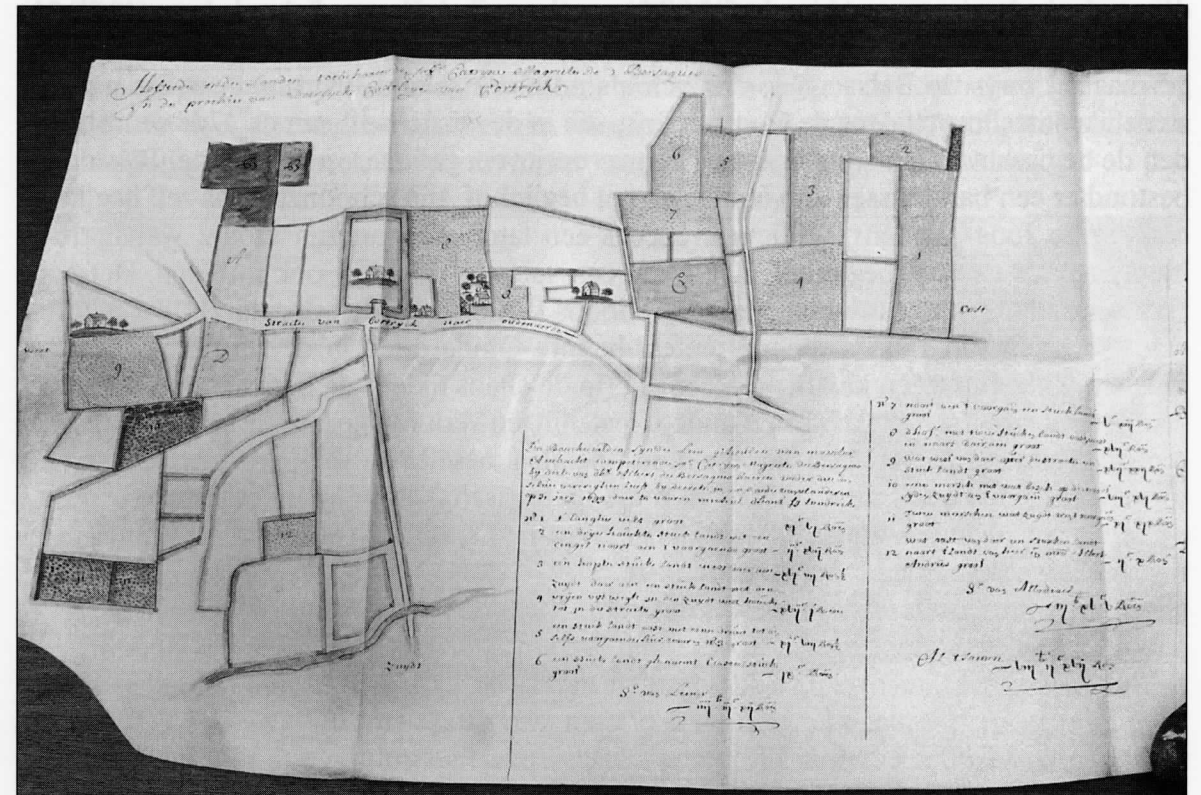
De heerlijkheid Ter Eecke te Almareghem was genoemd naar een eik langs de weg van Kortrijk naar Oudenaarde (tegenwoordig kruispunt Stations- en Stasegemstraat) (Renteboek van de heerlijkheid Overacker met kaarten op papier, gekleurd. R.A.K., K.A. Harelbeke 15808, fol. 20 b.)

Uitbreiding van de bezittingen in het laatste kwart van de 17de eeuw

De O.-L.-Vrouwkerk in Kortrijk (Illustratie overgenomen uit: *De geschiedenis van Kortrijk*.)

Meester Lowys II de Bersacques, priester, licentiaat in de Godgeleerdheid en deken van de O.-L.-Vrouwkerk te Kortrijk, breidde de Deerlijkse bezittingen van zijn familie nog met twee kleine stukjes land uit. Op 12 maart 1679 kocht hij een stuk van vier honderd land onder *Cleen Steenbrugge* aan de dreef naar het Goed Te Walle¹³ en een stuk van vier honderd land onder *Groot Steenbrugge* tussen het "derde pachtgoed" en de Gaverbeek¹⁴. Beide stukken werden voor 36 pond groten van Jan de Lombaerde fs. Jan, echtgenoot van Janneken Eggermont fa. Jan, gekocht. Deze had het via erving verworven uit het bezit van Gheeraert Ameije¹⁵. Lowys' broer Joseph stond in voor de betaling. Daarin was o.m. sprake van een prijzing van het goed dat door een zekere Joos Callens zou worden gepacht, waarin het eerste stuk was begrepen. Het tweede perceel werd onmiddellijk bij het derde pachtgoed, dat op dat moment door Antheunis de Clerck werd gepacht, gevoegd.

Kaart van de eigendommen van de familie de Bersacques te Deerlijk uit 1699 met aanvullingen uit 1742

Juridische geschillen om de eigendommen

De eerste twist over eigendomsrechten op de bovenbesproken percelen ving aan in 1641, wanneer Pieter vande Castele, ontvanger van het begijnhof van Kortrijk¹⁶, een aantal grondeigenaren voor de schepenen van *Ter Eecke te Almareghem*¹⁷ daagde in verband met enkele grondrechten. De aanklager beklagde er zich namelijk over dat de erfelijke lijfrente van 6 pond parisis per jaar (16de penning), eertijds *vertransporteert*¹⁸ door jonkvrouw de Lancij, sinds 29 november 1634 door de *voorsaeten* (= voorouders) van Lowys de Bersacques niet meer was betaald. Samen met hem werden ook de weduwe en erfgenamen van Joos Waelkens en Jacques Lombaerde de oude aangeklaagd. Deze laatste had zijn deel van de rente (de helft) reeds sinds 29 november 1619 niet meer betaald. De rente lag op 39 honderd hofstede, land en meers nabij de *steenbrug*¹⁹. Omdat *diversche vriendelicke vermaenijnghen* betreffende de betaling niet beantwoord werden voelde de ontvanger van het begijnhof zich genoodzaakt de bovengenoemden te doen dagvaarden. Na wat heen en weer geschrijf ging Lowys de Bersacques overstag. Wat Lowys I de Bersacques op het moment van de dagvaarding schuldig is werd nergens vermeld, maar in 1644 betaalde hij 27 pond parisis aan de ontvanger. Uit de betalingsbewijzen blijkt dat Lowys een jaarlijkse rente van 3 pond moest betalen, terwijl er al eerder op gewezen werd dat Jacques Lombaerde van de rente (dus eveneens 3 pond) moest betalen. Wat het aandeel van Joos Waelkens dan is, blijft onduidelijk. Hier kan nog aan toegevoegd worden dat de rente verder wel werd betaald. Zo ontving B. vanden Broucke, ontvanger van de heerlijkheid *Ter Eecke te Almareghem*, 87 pond parisis voor de jaren 1641-1670²⁰. Als besluit van deze zaak kan gesteld worden dat er in feite geen sprake was van een echt proces. Wanneer op aan-

dringen van de nieuwe ontvanger niet meteen gehoor gegeven werd aan de vraag tot betaling werd de tussenkost van de schepenen van de heerlijkheid *Ter Eecke te Almareghem* gevraagd. Lowys de Bersacques, die zich als notabele geen dispuut met een belangrijke stedelijke instelling (tijdens de Contrareformatie in de eerste helft van de 17de eeuw bloeiden de begijnhoven als nooit tevoren) kon veroorloven, gaf daarop al vlug toe. Bovendien bestond er een band tussen zijn familie en het begijnhof: zijn schoonzus was zelf begijn en een zekere Joos Simoens, wellicht eveneens een familielid van zijn vrouw, was in 1641 hulpkapelaan van het begijnhof. Later zou één van zijn dochters ook intreden. Het conflict werd aldus in der minne geregeld. Terloops kan ook worden opgemerkt dat het hier een voorbeeld van zgn. "slapende rentes" betreft. Omdat men in de wirwar van renten, pachten en andere geen klaarheid meer zag (in de chaos tijdens de Reformatie waren heel wat documenten van kerkelijke en andere instellingen verloren gegaan) werden een aantal inningen uit het oog verloren. Hij die moest betalen, besepte dit vaak zelf niet en wanneer hij zich realiseerde dat men vergat zijn rente op te eisen, liet hij het uiteraard zelf na hier op te wijzen. Wanneer renten na een lange tijd (men sprak van een termijn van 30 jaar) niet meer werden opgehaald, verjaarden ze.

Een ander, zeer interessant proces, is dat betreffende de bevoegdheid over de Kleine Klijtstraat, die de Breesstraat met de Hoekstraat verbond, tussen 1673 en 1676. De familie de Bersacques beschikte over een klein stukje land (de zgn. *tien hondert*), die met haar noordgrens van 16 roeden lang (ca 47,5 m) aan deze straat grensde. De Kleine Klijtstraat was toen zo'n 200 roeden of 595 meter lang²¹. Enkele gebruikers van gronden aan deze straat werden op 8 juni 1673 aangemaand tot het betalen van straatschouwingen²². Op 23 augustus werd dan voor het koninklijk leenhof van Harelbeke een echte procedure ingesteld. De grondgebruikers verzetten zich tegen de klacht door te wijzen op het feit dat de Kleine Klijtstraat enkel als "uitweg" en niet als "markt-, kerk- of molenweg" werd gebruikt. Dat betekende in feite dat de weg enkel door de aangelanden werd gebruikt en geen enkele overheid moest instaan voor het onderhoud. Het was volgens de aangeklaagden in dat geval dan ook onlogisch straatschouwingen (eigenlijk een soort van onderhoudsbelasting) te betalen. Op 28 juni 1674 legde deken Lowys de Bersacques samen met twee eigenaars voor de Soevereine Raad van Doornik op zijn beurt klacht neer tegen Pieter vanden Berghe, baljuw van Harelbeke. De reden voor de grote tijdsspanne tussen de straatschouwingen door de baljuw van Harelbeke en het eigenlijke begin van de zaak is niet meteen duidelijk, maar had wellicht te maken met het feit dat men nog tot een minnelijke schikking trachtte te komen. Zo wonnen Nicolais Eelbo, Jan Verhaeghe en Diego Snellaert in augustus het advies in van advocaat Brakelman, waarvoor ze hem 4 schellingen groten betaalden. Naast Brakelman deden ze ook beroep op de Kortrijkse advocaat Jan Huughe, waarmee ze op 11 augustus 1673 een contract sloten. Huughe beloofde onder meer bij procureur de Villers na te gaan of men kans maakte in een zaak tegen de baljuw van Harelbeke. De verdediging (aangevoerd door Albert de Bersacques zelf) trachtte de bevoegdheid van de Souvereine Raad in twijfel te trekken door aan te voeren dat de zaak ook voor het leenhof van Harelbeke werd aangespannen en dit laatste gerechtshof zodoende het enige bevoegde was²³. Op 14 december 1675 werd uiteindelijk toch uitspraak gedaan door de Souvereine Raad, maar het duurde tot februari 1676 voor de uitspraak verspreid werd (o.m. na een vraag van de Bersacques in januari van hetzelfde jaar om de uitspraak in de zaak aan te plakken). Allen die eigendommen langs de straat hadden, nl. Guillaeme Nolf (3,75 %), Diego Snellaert (15,71 %), Borggrave (18,70 %), Jan en Josse Verhaeghe (12,97 %), de karmelietessen van Kortrijk (14,96 %), een zekere Pauwels (6,48 %), de ridders van Malta (9,73 %), Marie vanden Berghe wed. Gerard van Lansberghe

(13,72 %) en dus ook Lowys II de Bersacques (3,99 %), draaiden op voor een deel van de gerechtskosten; elke eigenaar betaalde in verhouding tot het aantal meter grens aan de straatkant dat hij had. Ze slaagden er echter wel in te bewijzen dat de baljuw geen recht kon hebben over de weg, aangezien zijn voorgangers nooit straatschouwingen voor deze weg hadden geïnd²⁴. De straatschouwingen werden dan ook ongeldig verklaard.

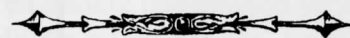

Gezicht op de Kleine Klijtstraat richting Hoekstraat.
(Dorp en Toren, ongedateerde dia nr. 4157)

De brug over de Gaverbeek

De zogenaamde *Steenbrugge*, waarnaar de heerlijkheid Steenbrugge mogelijk is genoemd, leidde de Breesstraat over de Gaverbeek. Deze brug verkeerde een aantal keer in slechte staat en moest daarom ook enkele malen hersteld en/of volledig opnieuw opgebouwd worden. Op 24 juli 1740 werd een overeenkomst gesloten tussen Jacobus Arnoldus vande Kerckhove, jonkheer vander Straten de Stavele en Andries Monteyne om een nieuwe brug over de beek te maken. De eerste twee, eigenaars aan de noordelijke kant van de Gaverbeek, betaalden elk één vierde van de kosten. Monteyne, enig eigenaar aan de zuidelijke zijde, moest de helft van de kosten dragen. Als aannemer werd Jacobus Matton vermeld. Aangezien vande Kerckhove drie pond tien schellingen courant moest betalen, bedroeg de totale kostprijs veertien pond groten. In maart van hetzelfde jaar had dezelfde vande Kerckhove enkele bomen laten kappen en verkopen, wat hem meer dan 18 pond groten had opgebracht. Mogelijk vond deze verkoop plaats met het oog op de bouw van een (nieuwe) brug over de Gaverbeek. De herstelling van de brug kaderde zo goed als zeker in de onderhoudswerken die in 1740 aan de Gaverbeek werden uitgevoerd. In september 1764 bleek de brug zich in een dergelijke slechte staat te bevinden dat de

Deerlijkse baljuw van Outrive een brief schreef naar Carolus Franciscus de Meulenaere, mede-eigenaar van een aangrenzend perceel aan de brug²⁵, met de oproep deze te herstellen. Van Outrive merkte eveneens op dat de brug eigenlijk te nauw was en verbreed zou moeten worden²⁶. De zuidelijke aangelanden (wellicht de erfgenamen van de eerder vermelde Monteyne) waren wegens hun precaire financiële situatie echter niet bereid deze plannen te ondersteunen. Het was volgens van Outrive evenmin duidelijk of de parochie bij de herstellingswerken kon bijdragen. Omdat voor de bouw van de brug het land moest verhoogd worden en enkele bomen moesten gekapt worden, bleken ook enkele pachters niet erg voor een nieuwe brug gewonnen, ondanks het feit dat de transportmogelijkheden in grote mate zouden verbeteren.

VOETNOTEN

- ¹ Op de kaart resp. de percelen E en F, zie *Derlike XXVI*, 2 (2003) p. 58.
- ² Aangezien het eerste pachtgoed 7 maal de oppervlakte van het tweede pachtgoed beslaat (resp. 16.977 en 2435,5 m²), lijken beide pachten dus min of meer in verhouding te staan.
- ³ Op de kaart het perceel C.
- ⁴ Op de kaart het perceel I.
- ⁵ Op de kaart het perceel L.
- ⁶ Nog een bewijs te meer dat zij zich in de eerste plaats bezighield met de aankoop van de gronden, terwijl haar man de hele kasselrij rondreisde bij zijn werkzaamheden.
- ⁷ Op de kaart het perceel M.
- ⁸ ALD, KA Sint-Columba II 19A, uittreksel sommier 1736. Samen met het volgende stuk land werd een perceel van 6 honderd bekomen, het enige stuk land van de familie waar een kerkelijke rente op rustte.
- ⁹ Op de kaart het perceel N.
- ¹⁰ Oflie: een deegkoek.
- ¹¹ Het aantal koeken en kapoenen (gesneden hanen) werd telkens uitgedrukt in een breuk, resp. 1/3, 1/12 en 1/6, 1/24.
- ¹² RAK, BP II 5599.
- ¹³ Op de kaart het perceel O.
- ¹⁴ Op de kaart het perceel P.
- ¹⁵ In de bundel bevindt zich o.m. een document van 18.01.1659 betreffende de verkaveling en verdeling van het land uit het sterfhuis van Gheeraert Ameije, tussen Janneken van Houtte fia. Christiaen, zijn weduwe, Pieter, Michiel en Margriete Ameije, zijn kinderen, en Hansken de Lombaerde, zijn kleinzoon.
- ¹⁶ Miriam BAERT-VANDEBERGHE, *Leven in het Kortrijkse begijnhof*, in *Handelingen van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring Kortrijk*, LXIV (1999), p. 243: Pieter vande Castele was ontvanger van het begijnhof van 1641-1646, mogelijk van 1636-1647.
- ¹⁷ Marianne VERMEULEN, o. c., p. 181: De heerlijkheid Ter Eecke te Almareghem viel onder het leenhof van Harelbeke en lag op het grondgebied van de huidige gemeenten Harelbeke en Deerlijk. Het foncier of de kern van de heerlijkheid lag ten westen van de Marquettestraat en ten noorden van de heerweg van Kortrijk naar Oudenaarde, in de omgeving van de Eecke (= eik) te Almareghem, een grote eik op het kruispunt van de Marquettestraat en de Oudenaardse Heerweg (nu kruispunt Stations- en Stasegemstraat), waarnaar de heerlijkheid gaandeweg werd vernoemd (overi-

gens werd dit foncier reeds in 1626 door Lowys I de Bersacques als landmeter opgetekend, daar trouwens als achterleen van Overacker, een ander leen van het leenhof van Harelbeke). Andere rentegronden van ter Eecke lagen in de buurt van het foncier, in de omgeving van de hofstede de Priestherage in Deerlijk aan de huidige Pontstraat en langs de straat van Deerlijk naar 't Heiken ter Vichte (de as Hazewind-, Vichte- en Breestraat). Dit laatste deel betreft wellicht o.m. de percelen aan de Gaverbeek.

- ¹⁸ Vertransporteren: het verkopen van een rente.
- ¹⁹ Hieronder behoort dus ook het Wijfelvelt (met een oppervlakte van 18 honderd), in 1641 door Lowys de Bersacques gekocht van de erfgenamen van Bertholomeus Ghesquiere. Jacques Lombaerde had een hofstede met land ten oosten, westen en noorden en Joos Waelkens een meers ten zuiden van dit perceel. Mogelijk behoorden al deze percelen tot dit geheel van 39 honderd.
- ²⁰ 29 jaren x 3 pond par. = 87 pond par.
- ²¹ P. VANDEWALLE, *Oude maten, gewichten en muntstelsels in Vlaanderen, Brabant en Limburg, Gent*, Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis, 1984, p. 50: 1 (kleine) lengteroede = 2,976 m.
- ²² Tegelijkertijd werden ook de pachters van gronden aan *de straete loopende vande Breestrate naer het goet ter geest* (de latere Blikheerstraat) wegens achterstallige straatboeten aangeklaagd. Het ging om de weduwe Gerard Matton (pachter van de karmelietessen), Michiel Dhaese (pachter van Diego Snelaert en van Pieter de Man), Guillaeme Terryn (pachter van Joos Verhaeghe), Christiaen van Houtte (pachter van weduwe Gerart van Lansberghe) en Jaecques Naessens (pachter van Jan Verhaeghe). Het betrof dus in grote mate dezelfde eigenaars als bij de Kleine Klijtstraat. Deze zaak werd nog een aantal maal in de processtukken aangehaald en het lijkt erop dat de uitspraak in de zaak over de Kleine Klijtstraat ook gold voor deze zaak, aangezien het een gelijkaardige materie betrof.
- ²³ <http://www.cass.be/appel/mons/historique2.htm> (29/01/2001): De Soevereine Raad van Doornik werd door de Franse koning Lodewijk XIV in 1668 opgericht na het Verdrag van Aken, dat een einde stelde aan de Devolutieoorlog (1667-1668) tussen Frankrijk en Spanje: Veurne, Tiel, Kortrijk, Aat en Binche (telkens met omstreken) werden door Frankrijk ingelijfd. De oprichting van de Soevereine Raad te Doornik had dan ook de bedoeling de Grote Raad van Mechelen, het opperste gerechtshof in de toenmalige Zuidelijke Nederlanden, uit te schakelen. Tijdens de Spaanse Successieoorlog (1701-1713) werden de Fransen teruggedreven uit de Nederlanden en in 1709 werd de Soevereine Raad door de nieuwe machthebbers terug afgeschaft. De door de Raad uitgesproken vonnissen zouden steeds ter discussie blijven staan.
- ²⁴ Aan de hand van verklaringen van de pachters Jan van Marcke fs. Simon (69), Michiel Dhaese fs. Jan (64), Pieter Stubbe fs. Jan (60) en Christiaen van Houtte fs. Christiaen (36): omdat gedurende meer dan 30 jaar geen straatschouwingen waren geïnd verviel het recht van de baljuw van Harelbeke. Het recht was „slapend“ geworden (zie supra).
- ²⁵ Na het overlijden van Jacobus Arnoldus vande Kerckhove had hij het beheer van de familiale goederen te Deerlijk in handen genomen.
- ²⁶ Tekenend voor de band tussen de Deerlijkse baljuw en de familie de Bersacques was dat Anthone van Outrive als landmeter in de kasselrij eigenlijk één van de opvolgers van Albert I de Bersacques, de laatste bezitter van het erfelijk landmeterschap van de kasselrij Kortrijk, was (en van diens kennis gebruik kon maken) én het feit dat van Outrive de beheerder was van de heerlijkheid Leerbergboom in Kortrijk-Buiten en Marke, waaraan tot het begin van de 18de eeuw het erfelijk landmeterschap van de kasselrij verbonden was en de basis van het familiaal bezit van de familie de Bersacques vormde.

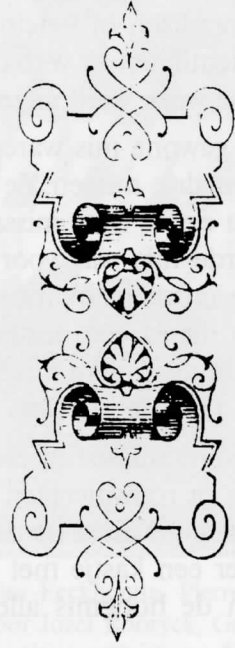

Koninklijke Fanfare Sint-Cecilia

Op 2 april 1951 droegen de leden van de fanfare voor het eerst een uniform, ter gelegenheid van Kapellekens Ommegang. Ze werd gesticht in december 1923 en bestaat ondertussen 80 jaar. Deze foto werd genomen door Marc Deknudt.

(Archief Leon Defraeye - Gemeente Deerlijk)

V.l.n.r.: 1ste rij trommelaars: Georges Decock, Georges Verhaeghe, Frans Vandembroucke, Leon Vanden Broucke, Frans Vanden Broucke
 2de rij zittend: Henri Verhue, Gerard Verecke, Joseph Vandekerckhove, Maurice Bossuyt, erevoorzitter notaris Joseph Devos, proost E. H. Jozef Rooryck, voorzitter burgemeester Joseph Vandekerckhove, dirigent René Vandekerckhove, Jérôme Scherpereel, Gerard Vandembulcke, Gerard Denoulet
 3de rij: Marc Seynhaeve, Gerard Waelkens, Lucien Bruggeman, André Bossuyt, André Detremmerie, Noël Villers, Gerard Dewyn, Roger Vandoorne, Modest Rogé, Lucien Verhue, Frans Vanhonnacker, Gilbert Vandekerckhove, Jan Berton, Frans Vandembroucke, Gerard Decock, Georges Peirs
 4de rij: Leon Bossuyt, Maurice Claerhout, André Vandoorne, Marcel Bekaert, Albert Bruggeman, Jozef Bulcaen, soldaat Walter Vandendriessche, soldaat Pierre Neiryck, Leopold Vervaeke, Michel Vandekerckhove, Leon Vervaeke, André Lefebvre, Aloïs Verhaeghe
 Bovenste rij: Maurice Seynhaeve, Roger Neiryck, Odilon Dewyn, Wilfried Messiaen, Frans Neiryck, Achiel Algoet, Jules Dewyn, Jérôme Deknudt

DE OPRICHTING VAN MISDIENAARSPLOEGEN IN DE SINT-COLUMBAKERK

Georges Degezelle

Tijdens de grote vakantie van 1946 begon onderpastoor Jozef Rooryck aan de opleiding van het eerste team van misdienaars. Hij verzamelde 16 jongens, die naar het zesde, zevende of achtste leerjaar zouden gaan. Hij leerde de groep Latijn lezen om te kunnen antwoorden tijdens de liturgische diensten en hij leerde hen ook wat een misdienaar moest doen tijdens de vieringen.

De ploeg werd ingedeeld volgens leeftijd in vier groepen van vier. Iedere week kwam een andere groep aan de beurt.

Elke zaterdag hield de onderpastoor voor de groep die de week erop dienst had een bijeenkomst in het voorgeborchte van de sacristie, want in de sacristie zelf mochten de misdienaars sporadisch of helemaal niet komen. De Latijnse teksten werden er ingeoeffend, de nodige richtlijnen in verband met "dienen" werden gegeven en de lijst met de taakverdeling van de week werd uitgehangen.

Tijdens een gewone mis waren er steeds twee misdienaars in dienst. Elke weekdag waren er 's morgens drie missen: de eerste mis was om 6.30 uur, dan om 7 uur en tenslotte om 7.30 uur. De eerste twee missen waren voor twee misdienaars (maandag, dinsdag, woensdag), de derde mis was voor de andere twee van de groep. De donderdag wisselde de beurtrol. De misdienaars moesten een kwartier voor tijd aanwezig zijn, want tien minuten voor de mis moest één misdienaar met het klokzeel de klok laten luiden. Hij moest blijven luiden tot de andere misdienaar met een buiging van het hoofd kwam melden dat het genoeg was. Ook de priesters moesten een kwartier voor de mis aanwezig zijn.

Voor de gewone missen of erediensten droegen de misdienaars een rode soutane met een witte albe, voor rouwdiensten een zwarte soutane met witte albe. Bij gewone missen zaten de misdienaars geknield op de onderste trede van het hoogaltaar; bij diensten zaten ze geknield achter een kastje met een kandelaar op, midden in het hoogkoor. Op hoogdagen waren ze in de hoogmis allen van dienst en de ceremonie werd geleid door één misdienaar.

's Avonds waren er ook telkens twee misdienaars van dienst voor het lof. De zondag eveneens twee voor de vespers.

Wist je dat op Allerzielen en op Kerstmis iedere priester drie missen mocht opdragen: werk genoeg dus voor de misdienaars van dienst!

Bij een huwelijk of begrafenis waren ze met zijn drieën. Ze mochten toen nog de lessen verlaten om een kerkdienst op te luisteren.

Bij een huwelijk mochten de misdienaars het bruidspaar "stropen" aan de overgang van het hoogkoor naar het middenschip. De koster deed dat ook. De gehuwden gaven dan gewoonlijk een omslag met "iets" in en dat moesten de akolieten afgeven aan onderpastoor Rooryck (zonder te weten wat er in stak). Deze hield alles bij en organiseerde er een drie-daagse reis mee tijdens de grote vakantie. De eerste reis had plaats in 1947 en die ging met de trein naar de abdij van Westmalle.

Tijdens de Goede Week mochten de misdienaars per werkgroep een dag in de parochie

rondgaan om eieren te verzamelen, die ze dan verkochten om de reis te helpen betalen. Iedere grote vakantie moest de onderpastoor uitzien naar nieuwe leden, want sommigen verlieten de school en dus ook het misdienaar zijn.

Onderpastoor Rooryck nam deze taak waar tot hij in 1951 benoemd werd tot pastoor van Waardamme. Zijn opvolger als misdienaarbegeleider was onderpastoor Arthur Lagae. Bij zijn dood (verongelukt op 15 juni 1961) is het systeem van werkgroepen min of meer uiteengevallen.

Ieder jaar werd er een groepsfoto gemaakt. Onderstaande foto van het eerste team misdienaars werd genomen in 1947 door fotograaf Marc Deknudt.

V.l.n.r.: Milo Kemseke, René Detremmerie, Joseph Labeeuw, Julien Van Eeckhoutte, Pierre Huysentruyt, Walter Neiryck, Gilbert Desimpelaere, Etienne Verschuere, onderpastoor Jozef Rooryck, Georges Vanhulsen, Raphaël Labeeuw, Frans Gardyn, Valère Vanhee, Georges Degezelle, Etienne Declercq, Joseph Bossuyt, Romain Ravelingien.

(Foto eigendom Joseph Labeeuw)

Op de foto zie je volgende attributen door de misdienaars gebruikt:

- een wieroekvat en wieroekschelp (met binnenin wieroek en schopje)
- twee kandelaars (die gewoonlijk op de kastjes stonden midden het hoogkoor) en die gebruikt werden bij lezing van het evangelie (in diensten)
- een gong en een houten bolhamer (om te gebruiken bij de consecratie)
- een schel (driedelige bel) om te gebruiken na de prefatie, bij de consecratie in gewone missen en bij aanvang van de communie
- een kwispel (om te zegenen met wijwater)
- een schaal met een wijn- en waterbekertje
- geen kelk of fles wijn: dat mochten de misdienaars toen niet aanraken!

DORPSKRONIEK

Daensist Remi Vanderschelden krijgt gedenksteen

Freddy Byttebier

Remi Vanderschelden
(Archief Leon Defraeye-Gemeente Deerlijk)

Remi Vanderschelden is tot het Daensisme gekomen door advocaat Hector Plancquaert (Wortegem 1863 - Over 1953) en hij heeft er een stevige vriendschap aan overgehouden. Remi had zich van wever tot verzekeringsmakelaar opgewerkt en stond te midden zijn volk. De noden van de werkmans en de kleine zelfstandige kende hij. Het Daensisme sprak hem aan: christelijk en Vlaams.

Reeds in 1898 bestond er in Deerlijk een afdeling van de Christene Volkspartij. Vanaf dit jaar vinden we ook de naam van Remi onder verscheidene artikels in vele daensistische publicaties, zoals Het Recht en De Waarheid. Remi had een vlotte pen, was een geducht polemicus, maar bedachtzaam, nooit kwetsend en open voor dialoog met de tegenpartij. Ook op verkiezingsmeetings voerde hij het woord.

In 1910 en in 1912 was Remi kandidaat op de kamerlijst. In de jaren 1912-1914 zetelde hij met dokter Gustaaf Dousy uit Kortrijk in het "Middencomitee" van de Christene Volkspartij, een bestuur gevormd uit de afgevaardigden van de verschillende arrondissementen.

Met de Eerste Wereldoorlog kwam alle activiteit stil te liggen. Als frontsoldaat heeft Remi vier jaar lang de ellende van de loopgrachten meegemaakt. Gestuurd in zijn Vlaamse overtuiging kwam hij terug en hij zette zich meer dan ooit in voor zijn volk. Remi was bij de parlementsverkiezingen van 1919, 1921 en 1925 opnieuw kandidaat. Hier toonde hij zich als een verzoener. Samenwerking met andere partijen of personen die eenzelfde doel beoogden, daar was hij een voorloper van.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1926 telde zijn partij drie verkozenen. Remi is gemeenteraadslid geweest van 1921 tot einde 1932. In dat jaar was hij zelfs korte tijd provincieraadslid.

Remi stichtte in zijn gemeente de Vlaamse Oudstrijdersbond, het Muziek der Democraten en het Vlaams Huis, geopend in 1929 in de Hoogstraat (nu huisnummer 68) met als uitbater Alfred Gardyn x Helena Tack. Zijn levenswerk was echter de oprichting in 1913 samen dokter Dousy van het ziekenfonds Helpt Elkander, dat in 1981 werd overgenomen door het Vlaams Ziekenfonds West-Flandria.

Mod. 097

N° de la Société der Maatschappij
C. 44035

TITRE et SIÈGE
BENNING IN ZUL

PENSIOENKAS
Helpt Elkander
KORTRIJK

Pensions de vieillesse
Ouderdomspensioenen

CARNET DE RÉCÉPISSÉS
BOEKJE voor ONTVANGBEWIJZEN

N° du Compte de retraite der Lijfrenterekening
7204/3108

NOM ET ADRESSE DE L'ASSURÉ
NAAM EN ADRES VAN DEN VERZEKERDE
Dejanus Deane oltens
geb. Deerlijk 10.4.72

Le présent carnet est destiné à recevoir l'apposition des compartiments B de timbres bleus, qui constituent le simple récépissé des cotisations versées entre les mains du délégué de la société mutualiste. (Seul, le compartiment A représente le versement et doit être collé sur la carte à transférer à la Caisse de Retraite).
Les compartiments B, collés sur le présent carnet doivent être annulés au moyen de la signature du délégué suivie de la date, bien lisible, de l'apposition de la figurine. L'annulation doit déborder le compartiment B.

De boekje dient tot opplakking der vakken B van blauwe zegels, welke het louter ontvangbewijs uitmaken van de bijdragen die in handen van den afgevaardigde der mutualiteitsvereniging gestort worden. (Alleen het vak A verbeeldt de storting en moet geplakt worden op de kaart, over te maken aan de Lijfrentekas).
De vakken B, die op dit boekje worden geplakt, moeten onbruikbaar gemaakt worden door de handtekening van den afgevaardigde gevolgd door den goed leesbaren datum der opplakking. De onbruikbaarmaking moet den rand van het vak B overschrijden.

Exemple pour l'oblitération des timbres.
Timbre-retraite Lijfrenteseegel
Dubois
2-8-1926
Voorbeeld voor het onbruikbaar maken der zegels.

Scieu de la société.
PENSIOENKAS
Helpt Elkander
KORTRIJK
Zegel der vereeniging.
3-30 178 150.000 ex.

Imp. de la Caisse Générale d'Épargne et de Retraite.
Paul Le Brum de Miraumont, 87, av. Van Volzang, Forest-Brux.

(Archief Leon Defraeye-Gemeente Deerlijk)

Op zondag 13 april 2003 greep op uitnodiging van het plaatselijke Davidsfonds en de stichting René De Clercq in Deerlijk het voorjaarstreffen plaats van het Priester Daensfonds uit Aalst. Onder auspiciën van de parochiale en gemeentelijke overheid hebben de drie verenigingen een gewaardeerde viering op het getouw gezet met een eucharistieviering, een academische zitting, een receptie en een feestmaaltijd. Spreker op de academische zitting was ook onze erevoorzitter Albert Bruggeman, die Remi Vanderschelden persoonlijk goed heeft gekend. In zijn toespraak uitte hij de wens dat er op zijn wijk de Molenhoek een straat of plein naar hem zou worden genoemd. Onder impuls van burgemeester Roger Terryn is de gemeentelijke overheid op het voor-

stel ingegaan in zoverre dat achter de kerk van de Molenhoek, in de Kruisputstraat, bij een nieuw aangelegd speelpleintje een gedenkplaat werd aangebracht.

De plechtigheid greep plaats op zaterdag 8 november. Het was een sobere plechtigheid met een eerder geringe opkomst, ongetwijfeld te wijten aan het onbegrijpelijke feit dat geen enkele van de drie verenigingen die aan de grondslag van het initiatief lagen - het Davidsfonds, de stichting René De Clercq en het Priester Daensfonds - waren uitgenodigd. Burgemeester Roger Terryn hield een korte toespraak, waarin hij de figuur van Remi Vanderschelden en het ontstaan van het initiatief schetste. Jammer werd met geen woord verwezen naar Albert Bruggeman, de vader van het initiatief. Ere wie ere toekomt. Marie-Louise Vanderschelden, dochter van Remi, onthulde de plaat door de leeuwenvlag weg te halen. De zwartmarmeren plaat vermeldt de volgende tekst:

Beter ware wel geweest dat de plaat op ooghoogte hing.

Na de onthulling volgde een receptie in het huis waar in 1920 Marie Verschae, de vrouw van Remi, een kruidenierswinkel begon en waar nu nog altijd dochter Marie-Louise woont.

Wij hopen dat de onthulling van de gedenkplaat slechts een eerste stap is naar de erkenning van de figuur Remi Vanderschelden en dat een straat of plein naar hem zal worden genoemd, zodra de gelegenheid zich voordoet.

(Dorp en Toren, dia nr. 7967 en 7965 van 08.11.2003)